

Nâng cao hiệu quả công tác thanh tra vốn ngân sách nhà nước cấp huyện

 TS. Nguyễn Thị Thủy* - Ths. Nguyễn Ngọc Quang**

Nhận: 20/11/2019

Biên tập: 02/12/2019

Duyệt đăng: 12/12/2019

Thanh tra là một biện pháp phòng ngừa, phát hiện và xử lý những hành vi vi phạm pháp luật. Thanh tra ngân sách cấp huyện có vai trò quan trọng trong việc phòng chống tham nhũng, thất thoát ngân sách nhà nước.

Từ tổng kê và phân tích tình hình thực tế thực hiện công tác thanh tra ngân sách nhà nước cấp huyện tại tỉnh Thái Bình, giai đoạn 2016 - 2018. Tác giả đã đề xuất một số giải pháp, nhằm nâng cao hiệu quả công tác thanh tra ngân sách nhà nước cấp huyện tại Thái Bình nói riêng và các địa phương nói chung.

Từ khóa: Thanh tra, ngân sách nhà nước cấp huyện, hiệu quả công tác thanh tra.

Đặt vấn đề

Những năm gần đây, hiện tượng tham ô, tham nhũng, lãng phí, sử dụng kém hiệu quả Ngân sách Nhà nước (NSNN)... đang diễn biến phức tạp, gây nên những thiệt hại lớn cho NSNN. Một trong những công cụ được sử dụng để phòng chống tham nhũng, thất thoát ngân sách là tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, giám sát.

Thanh tra ngân sách cấp huyện được thực hiện theo Luật Thanh tra 2010, tại cơ quan thanh tra tỉnh. Hoạt động thanh tra ngân sách cấp huyện bao gồm: Thanh tra việc triển khai thực hiện chế độ chính sách về thu chi NSNN của ủy ban nhân dân huyện; Thanh tra việc lập và quyết định giao dự toán thu ngân sách của ủy ban nhân dân tỉnh cho huyện; Thanh tra việc thực hiện các chỉ tiêu dự toán thu chi ngân sách; Thanh tra việc quyết toán ngân sách và việc thực hiện chế độ công khai NSNN.

Ngày 7/1/2013, Bộ Tài chính đã ban hành Quyết định số 46/QĐ-BTC, quy định cụ thể chi tiết quy trình thanh tra ngân sách cấp huyện theo 4 bước: Bước 1: Chuẩn bị và ra quyết định thanh tra; Bước 2: Tiến hành thanh tra; Bước 3: Kết thúc thanh tra; Bước 4: Đôn đốc thực hiện thanh tra.

Kết quả thanh tra NSNN cấp huyện tại tỉnh Thái Bình giai đoạn 2016-2018

Khi nghiên cứu hoạt động thanh tra NSNN cấp huyện tại thanh tra tỉnh Thái Bình năm 2016 - 2018. Kết quả cho thấy, trong 3 năm, thanh tra tỉnh thực hiện 3 cuộc thanh tra tại 3 huyện: Vũ Thư, Quỳnh Phụ, Tiền Hải đã phát hiện ra nhiều sai phạm trong sử dụng ngân sách cấp huyện với số tiền sai phạm lên tới 15.755 triệu đồng và kiến nghị thu hồi về NSNN 8.748 triệu đồng, và giao cho thanh tra huyện đôn đốc thu hồi 7.007 triệu đồng. Đoàn thanh tra tỉnh đã tiến hành kiểm tra 30/35 xã, thị trấn về việc thu nộp tiền bảo vệ, phát triển trồng lúa, đã phát hiện số tiền sai phạm là 6.633 triệu đồng, tương ứng 42,1%.

Kết quả kiểm tra tại Chi cục Thuế các huyện và tại các doanh nghiệp cho thấy còn một số tồn tại như: Chưa xuất hóa đơn giá trị gia tăng đối với công trình xây dựng đã có biên bản nghiệm thu khối lượng hoàn thành; Hạch toán tăng chi phí, hạch toán thiếu doanh thu đối với công trình đã nghiệm thu bàn giao đưa vào sử dụng; Các cá nhân người lao động hợp đồng thời vụ không có mã số thuế, thu nhập hàng tháng trên 2 triệu đồng doanh

* Khoa Kế toán và Quản trị kinh doanh, Học viện Nông nghiệp Việt Nam

** Thanh tra tỉnh Thái Bình

nghiệp vẫn không thực hiện khấu trừ tại nguồn theo quy định, công tác kê toán không thực hiện theo đúng chế độ về chứng từ, sổ sách và báo cáo tài chính.

Đoàn thanh tra cũng phát hiện số tiền sai phạm thu ngân sách từ thuế là 4.054 triệu đồng (chiếm 25,7%); trong đó sai phạm về thuế giá trị gia tăng là 577 triệu đồng, thuế thu nhập doanh nghiệp là 3.477 triệu đồng. Bình quân một cuộc thanh tra phát hiện sai phạm 1.351 triệu đồng; trong đó, cuộc thanh tra huyện Vũ Thư có số sai phạm phát hiện cao nhất là 3.396 triệu đồng, bằng 83,79% tổng số sai phạm phát hiện về thu thuế.

Kiểm tra việc chi đầu tư xây dựng cơ bản của 22 công trình tại 3 huyện, đoàn thanh tra đã phát hiện số tiền sai phạm là 1.872 triệu đồng (chiếm 11,9%), số sai phạm bình quân một cuộc thanh tra là 85 triệu đồng. Đoàn thanh tra đã kiến nghị thu hồi về NSNN 1.421 triệu đồng và giám trừ quyết toán 451 triệu đồng. Các sai phạm về chi đầu tư xây dựng cơ bản chủ yếu do công tác quản lý chi phí, chất lượng công trình xây dựng chưa thực hiện đúng quy định, xác định quy mô công trình chưa đúng dẫn đến tăng chi phí xây lắp. Việc nghiệm thu, quyết toán công trình còn sai chế độ tài chính - kê toán, một số dự án do không sử dụng hết kế hoạch vốn, được chuyển nguồn từ năm trước sang năm sau nhưng vẫn không thực hiện phải điều chỉnh kế hoạch vốn cho các dự án khác.

Trong những năm gần đây, cơ quan Thanh tra Thái Bình đã có nhiều nỗ lực, thực hiện tốt mục tiêu và quy chế hoạt động của đoàn thanh tra. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được, vẫn còn một số hạn chế như:

- Việc xây dựng kế hoạch thanh tra còn có sự chồng chéo và phụ thuộc quá nhiều vào việc phê

duyet của Chủ tịch Ủy ban Nhân dân tỉnh;

- Công tác giám sát hoạt động đoàn thanh tra còn thiếu cụ thể, không thường xuyên liên tục, thời hạn một số cuộc thanh tra còn kéo dài.

- Việc thực hiện các chế độ báo cáo tiến độ cuộc thanh tra, xử lý các vướng mắc chưa kịp thời; xây dựng báo cáo, kết luận còn chậm;

- Xây dựng kế hoạch thanh tra chưa đi sâu vào các nội dung cuộc thanh tra thu chi ngân sách;

- Việc vận dụng các phương pháp thanh tra chưa phù hợp: Thu thập thông tin chủ yếu từ dư luận, đơn thư phản ánh nội bộ cơ quan, đơn vị hoặc đề xuất của cơ quan quản lý chuyên môn.

- Mặt khác, thanh tra thu, chi ngân sách rất rộng và bao gồm nhiều lĩnh vực trong khi chuyên môn nghiệp vụ của thanh tra viên còn nhiều hạn chế, các văn bản pháp luật hướng dẫn chung chung dẫn đến việc tổng hợp, phân tích đánh giá hiệu quả hoạt động của cơ quan, đơn vị chưa sâu.

Kiến nghị hoàn thiện

Để hoạt động thanh tra ngân sách cấp huyện có hiệu quả cần triển khai đồng bộ các giải pháp sau:

Thứ nhất, hoàn thiện tổ chức, bộ máy thanh tra, bố trí cán bộ thực hiện hoạt động thanh tra phù hợp

Sau khi Luật Phòng chống tham nhũng năm 2018 có hiệu lực, trách nhiệm của thanh tra tỉnh là rất lớn trong khi lực lượng công chức thanh tra viên còn thiếu và yếu. Vì vậy, thanh tra tỉnh cần phải tiến hành rà soát lại đội ngũ nhân sự của ngành, bố trí nhân sự có trình độ chuyên môn về quản lý NSNN và có kế hoạch đào tạo tập huấn nghiệp vụ cho cán bộ thanh tra viên. Trưởng đoàn thanh tra lựa chọn các thành viên đoàn thanh tra

có chuyên ngành phù hợp với nội dung cuộc thanh tra. Đây mạnh kiện toàn tổ chức, bộ máy của cơ quan thanh tra theo hướng tăng cường sự tập trung, thống nhất, chuyên sâu sẽ góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động của cơ quan thanh tra.

Thứ hai, hoàn thiện việc lập kế hoạch thanh tra

Lập kế hoạch thanh tra là khâu quan trọng trong quy trình thanh tra và quyết định đến chất lượng của thanh tra. Phương pháp lập kế hoạch thanh tra khoa học sẽ giúp kế hoạch thanh tra sát với thực tế. Vì vậy, cơ quan thanh tra phải đổi mới phương pháp, cách thức chi đạo, điều hành hoạt động thanh tra. Việc lập kế hoạch thanh tra nên tập trung vào các lĩnh vực quan trọng, dễ xảy ra các hiện tượng tiêu cực, vi phạm, tham nhũng, như chi đầu tư xây dựng, thu ngân sách về các khoản thuế, chi bảo vệ môi trường, chi thực hiện các chương trình mục tiêu quốc gia.

Thứ ba, tăng cường thực hiện hoạt động thanh tra theo đúng thẩm quyền và thủ tục quy định

Hoạt động thanh tra phải được tiến hành theo đúng thẩm quyền, trình tự, thủ tục pháp luật quy định. Quá trình thanh tra, bên cạnh việc tuân thủ các quy định của Luật Thanh tra, các nghị định hướng dẫn thi hành Luật Thanh tra còn phải bảo đảm đúng theo quy trình thanh tra và quy chế tổ chức và hoạt động của đoàn thanh tra. Việc ban hành kết luận thanh tra, các kiến nghị và các quyết định xử lý kết quả thanh tra phải đúng pháp luật, khách quan, kịp thời, nghiêm minh, nhưng cũng phải bảo đảm phù hợp với thực tiễn và có tính khả thi.

Đối với các trường hợp vi phạm nghiêm trọng, có dấu hiệu vi phạm pháp luật hình sự thì phải kịp thời phối hợp với cơ quan công an và

viện kiểm sát nhân dân để đánh giá, làm thủ tục chuyển hồ sơ ngay cho cơ quan công an điều tra làm rõ. Thời điểm ban hành các quyết định xử lý về thanh tra cần phải được quan tâm sớm hơn và nên thực hiện ngay trong quá trình thanh tra. Trong đó, các quyết định xử lý thu hồi về kinh tế và áp dụng các biện pháp ngăn chặn hoặc khắc phục hậu quả vi phạm pháp luật cũng cần phải tiến hành kịp thời, đồng bộ ngay sau khi phát hiện và có đầy đủ căn cứ mà không nhất thiết phải chờ đến khi kết luận.

Thứ tư, giám sát và đánh giá hoạt động thanh tra

Giám sát hoạt động đoàn thanh tra là một khâu trong chu trình của hoạt động thanh tra, nhằm theo dõi, nắm bắt thường xuyên, chính xác và khách quan về việc chấp hành pháp luật, tuân thủ chuẩn mực đạo đức, quy tắc ứng xử của công chức và ý thức kỷ luật của trường đoàn thanh tra, thành viên đoàn thanh tra; tình hình thực hiện nhiệm vụ và triển khai hoạt động thanh tra NSNN cấp huyện, những khó khăn, vướng mắc để kịp thời có biện pháp chấn chỉnh, xử lý đảm bảo thực hiện đúng mục đích, yêu cầu, nội dung đề ra trong quyết định thanh tra.

Nhằm nâng cao hiệu quả giám sát hoạt động đoàn thanh tra, cần thực hiện quản trị đầy đủ, sâu rộng cơ chế giám sát, thực hiện đầy đủ nội dung giám sát: Giám sát việc chấp hành pháp luật của trường đoàn thanh tra và các thành viên đoàn thanh tra; Giám sát việc thực hiện nhiệm vụ và triển khai hoạt động thanh tra của đoàn thanh tra; Thực hiện giám sát từ khâu lập kế hoạch thanh tra, thực hiện thanh tra và khâu báo cáo thanh tra tình hình sử dụng NSNN cấp huyện của các địa phương tiến hành thanh tra.

Thứ năm, nâng cao trình độ, phẩm chất của người làm công tác thanh tra

Thanh tra NSNN cấp huyện đòi hỏi thanh tra viên phải có chuyên môn nghiệp vụ về quản lý tài chính, quản lý NSNN cấp huyện. Vì vậy, cần quan tâm nâng cao chất lượng, năng lực, trình độ của đội ngũ cán bộ thanh tra, thường xuyên đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ cho cán bộ, thanh tra, nhất là về kỹ năng tác nghiệp thanh tra, kỹ năng tham mưu kết luận và kiến nghị xử lý vi phạm được phát hiện qua thanh tra. Chú trọng việc giáo dục nâng cao đạo đức nghề nghiệp cho đội ngũ cán bộ thanh tra, thực hiện tốt văn hóa thanh tra. Khi phát hiện cán bộ thanh tra có biểu hiện lệch lạc, vi phạm nguyên tắc trong hoạt động thanh tra, phải có biện pháp chấn chỉnh kịp thời, nếu vi phạm pháp luật thì phải xử lý nghiêm.

Thứ sáu, tăng cường công cụ hỗ trợ hoạt động thanh tra

Thanh tra tỉnh cần xây dựng hệ thống cơ sở dữ liệu tập trung, ứng dụng công nghệ thông tin toàn diện để phục vụ hoạt động thanh tra nói chung và hoạt động thanh tra ngân sách huyện nói riêng. Việc xây dựng kho dữ liệu thông tin còn khá mới đối với cơ quan thanh tra, do vậy, cần có sự hợp tác, học tập kinh nghiệm của thanh tra các tỉnh, sự hỗ trợ tư vấn của các sở ban ngành của tỉnh cũng như sự định hướng cụ thể, hoạch định kế hoạch chi tiết cho việc xây dựng, quản lý, sử dụng... kho dữ liệu.

Thanh tra tỉnh cần xây dựng và ban hành sổ tay nghiệp vụ thanh tra để giúp cán bộ thanh tra nắm được các vấn đề cơ bản, trọng tâm liên quan trực tiếp đến hoạt động thanh tra ngân sách như các văn bản quy định liên quan đến quản lý, sử dụng ngân sách.

Thứ bảy, nâng cao hiệu lực của kết luận thanh tra

Thực tế cho thấy, cơ quan thanh tra sau khi thanh tra xong chỉ có quyền kiến nghị xử lý đến cấp có thẩm quyền, nhưng có trường hợp cấp thẩm quyền không muốn xử lý theo như kết luận và kiến nghị của cơ quan thanh tra thì các kiến nghị đó cũng không được thực thi, như thế kết luận thanh tra không mang tính hiệu lực cao. Vì vậy, nhằm phát huy hiệu quả cao nhất trong công tác thực hiện kết luận thanh tra, thanh tra tỉnh cần đặc biệt chú trọng việc nâng cao chất lượng kết luận thanh tra và nghiêm túc chấp hành, quán triệt và triển khai kịp thời các chỉ đạo của thanh tra Chính phủ, Ban Thường vụ Tỉnh ủy và Thường trực Ủy ban Nhân dân tỉnh trong hoạt động thanh tra.

Thứ tám, xây dựng cơ chế phối hợp với các cơ quan chức năng

Thanh tra tỉnh cần tham mưu cho Ủy ban Nhân dân tỉnh ban hành quy chế phối hợp giữa thanh tra tỉnh với các cơ quan chức năng trong thực hiện hoạt động thanh tra. Qua đó, các cơ quan chức năng trong phạm vi quản lý nhà nước của mình cần chủ động phối hợp cung cấp thông tin phục vụ hoạt động thanh tra, phối hợp ngỏ ngoà các vi phạm pháp luật trong quản lý, sử dụng ngân sách. ■

Tài liệu tham khảo

1. Luật Thanh tra số 56/2010/QH12, ngày 15/11/2010
2. Nghị định số 86/2011/NĐ-CP, ngày 22/9/2011 về hướng dẫn thi hành Luật Thanh tra.
3. Thông tư số 05/2014/TT-TTCT, ngày 22/9/2014 về tổ chức, hoạt động, thủ tục tiến hành một cuộc thanh tra
4. Quyết định số 46/QĐ-BTC, ngày 7/01/2013 của Bộ Tài chính quy định quy trình thanh tra NSNN
5. Luật SNN 83/2015/QH13, ngày 25/6/2015